

ישיבת הכתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת נשא תשע"ז

שימוש נכון בעניני "עולם הזה"

שזוהי ודאי מתנה גדולה, שאדם יכול להגיע למדרגה רוחנית כזו, לדעת עתידות ולהשיג השגות גבוהות בחכמה האלקית; והמתנה השניה היא שיש נזירים בעם ישראל - "ומבחוֹרֵיכֶם לְנִזְוִיִּים" - שנתתי לכם את האפשרות להיות קדושים בקדושת נזירות. הרי שזוהי מעלה גדולה, ולא חסרון, להיות קדושים בקדושת נזירות.

הרמב"ן מסביר, שהחטאת שמביא נזיר טהור במלאת ימי נזרו, על מה היא באה? על כך שהנזיר מפסיק להיות נזיר! אדם כבר הגיע למדרגת נזירות, שהיא מדרגה גבוהה עד מאד, למה הוא יורד? למה אינו מקבל עליו נזירות חדשה לכל ימי חייו? - על ידידה זו חייב הנזיר חטאת! עד עכשיו היה במדרגה גבוהה, ועכשיו הוא מתחיל לרדת בדרגה - על זה גופא צריך הנזיר להביא חטאת, כשהוא יורד במדרגתו (רמב"ן שם).

אלא שהנזיר צריך באמת להיות ראוי ומתאים לענין, ולקבל את נזירותו מתוך כוונה רצויה. אם אדם מקבל נזירות ומקיים אותה מתוך כעס, אז היא באמת ענין של חטא. אבל אם אדם באמת רוצה לעבוד את ה' ולשבור את מידותיו ותאוותיו, אז הנזירות היא מעלה וענין של קדושה³.

שמעון הצדיק והנזיר שבא מן הדרום

אחד מהסוברים שהנזיר נקרא חוטא הוא שמעון הצדיק (נדרים י, א), ודווקא הוא מביא דוגמא, מתי הנזירות היא כן טובה.

הגמרא מספרת על שמעון הצדיק, שִׁמְיָמִיו לא אכל אֶשֶׁם נזיר טמא⁴, כי חשש שמא "כִּשְׁשָׁה תוֹהֵינָּה⁵ נִזְוִיִּין, וּכְשָׁשָׁה מְטַמְּאִין וְרַבִּין עליהן ימי נזירות [מחמת שצריכים למנות את ימי הנזירות מן ההתחלה] מתחרטין בהן, ונמצאו מביאין חולין לעזרה"⁶ (שם ט, ב). ממילא לא היה שמעון הצדיק אוכל מקרבן כזה, כדין חולין שנשחטו בעזרה שאינם נאכלים. ובכל זאת, פעם אחת כן אכל שמעון הצדיק מאשם נזיר טמא, וכך היה המעשה, כפי שמספר שמעון הצדיק בעצמו: "פעם אחת בא אדם אחד נזיר מן הדרום, וראיתו שהוא יפה עינים וטוב רואי, וקווצותיו סדורות לו תלתלים. אמרתי לו: בני, מה ראית להשחית את שערך זה הנאה?" - הרי בתום ימי הנזירות תהיה חייב לגלח את שערך, ולא ישאר ממנו כלום⁷! וא"כ למה קבלת עליך נזירות? - "אמר לי: רועה הייתי לאבא בעירי, והלכתי למלאות מים מן המעיין ונסתכלתי בבבואה שלי, ופחו עלי יצרי ובקש לטורדני מן העולם [ע"י שיפתיני ללכת אחר מראה עיני]. אמרתי לו: רשע! למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך... העבודה, שאגלחך לשמים!" החליט לקבל נזירות ולגלח את שערו, כדי להכניע את יצרו. נִשְׁקוּ שמעון הצדיק על ראשו ואמר: "כמותך ירבו נודרי נזירות בישראל! עליך הכתוב אומר, אִישׁ פִּי יִפְלֹא לְנֹדֵר נִזְוִי

הנזירות - ענין שלילי או חיובי?

התורה מצוה בפרשתנו: "אִישׁ אוֹ אִשָּׁה פִּי יִפְלֹא לְנֹדֵר נִזְוִי נִזְוִי לְהִזְוִי לָהּ", לא ישתה יין, לא יטמא למתים, חייב לגדל פרע שער ראשו, ועוד (במדבר ו). התורה לא מחייבת שום אדם לקבל נזירות, אבל מי שקיבל נזירות, התורה מצוה עליו כיצד להתנהג. וצריך לברר: מהו יחסה של התורה אל הנזירות? האם מחשיבה התורה את הנזירות כענין חיובי ביסודו, או שהנזירות היא ענין שלילי, שהתורה אינה מעוניינת בו, ורק נותנת דינים למי שמחליט בכל זאת לקבל על עצמו נזירות.

בגמרא נראה, שחז"ל נחלקו בשאלה זו. יש תנאים שאומרים שהנזיר הוא חוטא, ולמדו זאת ממה שכתוב בחטאת נזיר טמא, "וְכִפֶּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל הַנֶּפֶשׁ" (שם, יא), משמע: הנזיר חוטא בנזירותו, שציער את עצמו מן היין (תענית יא, א), והזיר עצמו מטובתו של הקב"ה, ולעומת זאת, יש דעה אחרת בחז"ל, ולפיה הנזיר הוא קדוש (שם), שהרי כתוב בנזיר "קֹדֶשׁ יִהְיֶה" (במדבר ו, ה). אם כן, לכאורה מחלוקת יש כאן, האם הנזירות היא ענין חיובי שהתורה מעריכה אותו, או ענין שלילי, שהתורה איננה מעוניינת בו.

אבל חושבני שאין כאן ממש מחלוקת¹. אי אפשר לומר, שמי שאמר שהנזיר נקרא חוטא סובר שהנזירות היא תמיד ענין של חטא. הרי המלאך שנגלה אל אמו של שמשון אומר לה: "כִּי נִזְוִי אֲלֵכֶם יִהְיֶה הַנֶּעַר מִן הַבָּטָן, וְהוּא יִחַל לְהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים" (שופטים יג, ה). כלומר, זהו התנאי שבנך יצליח להושיע את ישראל, שישמור את הנזירות. [ואכן, ברגע שנכשל ואֶפְשָׁר לדלילה לגלח את שער ראשו - איבד את כוחו ונפל ביד פלשתים (שם טו, יז-כד)]. הרי שהנזירות של שמשון היא מקור לקדושה המיוחדת ולכח המיוחד שהיה לו. אם היתה הנזירות ענין של חטא, לא היה ה' מורה למלאך לומר כן לאמו של שמשון.

גם שמואל הנביא היה נזיר לפי דעה אחת במשנה (נזיר טו, א), [וכן פסק הרמב"ם² (הלכות נזירות פ"ג הט"ז)]. אמנם לא היה נזיר על פי ציווי ה', אך חנה אמו נודרת בתפלתה, שאם ימלא ה' את משאלתה ויתן לה בן, הוא יהיה נזיר לה' (ע"י שמו"א א, יא, וברד"ק ובמצודות שם). אם היתה הנזירות ענין של חטא בכל מקרה, איזה מין נדר הוא זה, שבנה יהיה נזיר? הרי כדי לזכות לבן צריך לקבל איזה ענין של מצוה, ולא של עבירה! אלא ודאי מוכח מכאן, שלא תמיד הנזירות היא ענין שלילי. היא יכולה גם להיות ענין חיובי.

גם עמוס הנביא, כשהוא מונה את הטובות שעשה ה' לישראל, הוא אומר (בין השאר): "וְאֶקִּים מִבְּנֵיכֶם לְנִבְיָאִים וּמִבְּחוֹרֵיכֶם לְנִזְוִיִּים" (עמוס ב, יא). "השוה אותו הכתוב לנביא" (רמב"ן במדבר ו, יד), שהנבואה והנזירות שתיהן מתנות טובות שנתן לנו ה'. מתנה אחת היא שיש נביאים בעם ישראל,

פְּמוֹךְ" (ויקרא יט, יח), וכן צריך לאהוב את התורה, ולאהוב תלמידי חכמים, וצריך שאדם יאהב גם את אשתו, ואשה את בעלה, אבל אהבות אלו צריך שתהיינה חלק מאהבת ה'. למשל, בענין אהבת ישראל - היות ואני אוהב את ה', לכן אני אוהב גם את בניו, כדרך העולם, שהאוהב את חברו, אוהב גם את בני חברו. וכן בענין אהבת התורה - לאהוב אותה בגלל שהיא תורת ה' האהוב עלינו. [ואהבת תורה אמיתית, צריכה להתבטא גם במעשים בפועל: לאהוב ללמוד את התורה, לנסות להבין אותה יותר ויותר לעומק ולרוחב, בכמות ובאיכות, לחזור על מה שכבר למדנו, ולהשתדל שלא לשכוח]. כל האהבות האלו צריכות להיות אצלנו שלא כאהבות הנפרדות מאהבת ה'. קשה, כמובן, לקיים את הדברים האלה, אבל לפחות נדע מה נדרש מאיתנו, לדעת ה"חינוך". שאהבת ה' תמלא את כל לבנו, בלי שיוור מקום לאהבה אחרת, אפילו לא לאהבת עצמנו.

מאכל טעים ומאכל בריא - מהו המין החביב?

בענין זה של אכילה לשם תענוג, שמעתי פעם ממורי ורבי מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל דבר מענין, הלכה למעשה: אם אדם רוצה לאכול שני מיני פירות, האחד מפני שהוא טעים לו, והשני מפני שהוא בריא לו - איזה מהם נקרא המין ה'חביב', שעליו צריך לברך ולפטור את הפרי השני מברכה? (עי' שו"ע או"ח סי' ר"א ס"א) אמר לי הרב כ"ך: הרי כוונת האדם באכילתו צריכה להיות, שהוא אוכל כדי להיות בריא ושיהיה לו כח לעבודת ה', ולא כדי למלא את תאוותו. ואם כן, הפרי שאוכל מפני שהוא בריא לו, הוא המין החביב, כי הוא זה שקרוב יותר למלא את מטרת אכילתו, לפי מבט האמת. כך היתה הוראתו בקדושה של מורי ורבי הגרש"ז זצ"ל.

כמובן, איני חולק חלילה על דברי מורי ורבי זצ"ל, אבל חשבתי להגביל את דבריו ולומר, שמסתבר שכונתו היתה, שהדין יהיה כך רק בימי החול; אבל בשבת וביו"ט, שיש בהם מצות עונג שבת ושמחת יו"ט, אז המין החביב יהיה דוקא אותו מין שמתענג יותר באכילתו, שכן בימים אלו מין זה הוא המין שקרוב יותר למלא את מטרת אכילתו, שהיא קיום מצות עונג ושמחה בהידור, כפי שכתב הרמב"ם, שמצוה להתענג בשבת וביו"ט במאכלים טובים ומשובחים (הלכ' שבת פ"ל ה"ז והלכ' יו"ט פ"ו הט"ז ואילך).

שלוחי מצוה אינן ניזוקין - רק בהליכתן, או גם

בחזרתן?

אם אדם מכוין בכל מעשיו לעבודת ה' ולכבוד שמים, גם מעשי החולין שלו הופכים למעשי מצוה. חז"ל אמרו, "שלוחי מצוה אינן ניזוקין" (פסחים ת, ב). ונחלקו חז"ל, מאיזה פסוק לומדים זאת. הנפקא מינה בין שני הלימודים, האם רק בהליכתן מובטחים שאינן ניזוקין, או גם בחזירתן (עי' שם). יש מי שאומר שרק בהליכתן, ויש מי שאומר שגם בחזירתן. והנה, הגמרא מביאה שם, ששאלו את רב, האם תלמידים הגרים ברחוק מקום מבית המדרש יכולים לבוא מוקדם בבוקר (בעוד שחשוק בחוץ) לבית המדרש, או שצריכים לחשוש לסכנת הדרכים. אמר רב:

לְהִזִּיר לָהּ". הנזירות שלך היא באמת לשם שמים, וגם אם נטמאת אפשר לאכול את האשם שלך. אין כאן שום חשש לחרטה. זה נזיר אמיתי לשם ה'.

הרי שגם שמעון הצדיק, שהוא מהסוברים שהנזיר נקרא "חוטא", מודה שישנם מקרים בהם הנזירות רצויה וטובה - "כמוך ירבו נזירי נזירות בישראל" - וזהו כשעושים אותה לשם שמים, כדי לא להשתעבד לתאוות עולם הזה, וכדי להגיע לקרבת אלקים, כפי שעשה אותו נזיר. במקרה כזה הנזיר הוא באמת קדוש, ולא חוטא, והנזירות היא רצויה וטובה.

כמה לאכול ובאיזו כוונה לאכול

כפי שראינו, הנזירות יכולה להיות מעלה גדולה. ואולם, תנאי התנו בגמרא, במי שמקבל על עצמו מיני נזירות ופרישות - שיהיה "מצי לצעורי נפשיה" (תענית יא, א). אם אדם מקבל על עצמו צומות וסגופים ומיני פרישות, והוא נאלץ מחמת זה למעט במלאכת שמים ובלימוד תורה - הרי זה נקרא חוטא, ואין מעלה בתעניותיו ובסגופיו⁸. [אלא א"כ מדובר בתעניות שקבעו לנו חז"ל]. רק אם התענית לא גורמת לו למעט במלאכת שמים, אז הוא נקרא "קדוש".

ואולם, גם לדעה השניה שהזכרנו - שהנזיר נקרא חוטא, כי ציער את עצמו מן היין - יש מקום בהנהגת האדם. ה"מסילת ישרים" (פי"ג), כשהוא דן על ענין הפרישות, מביא את דברי הירושלמי (סוף מס' קדושין), ש"עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל שראתה עינו ולא אכל"⁹. זאת לא אומרת שצריך לאכול כל מה שיש במכולת, אלא כמו שמוכא שם, שהיו אמוראים שהיו מקבצים פרוטה לפרוטה, כדי שיוכלו לקנות כל מין לפחות פעם אחת בשנה כדי לברך עליו "שהחיינו", ולהודות לה' שנתן לנו עולם כל כך טוב. גם זה בכלל עבודת ה', להודות לה' על כל מין טובה שהשפיע בעולם.

ומכל מקום, אדם צריך להיות פרוש במידה מסוימת מן העולם. לאכול רק לפי הצורך, ולא יותר ממה שדרוש לשמירת גופו. חז"ל אומרים, "מלי כריסיה זני ביש" (ברכות לב, א). כלומר, "מילוי הכרס הוא ממיני החטאים הרעים" (רש"י שם), כי רק בשבת וביו"ט מצוה לאכול לשם תענוג, להתענג ולשמח לפני ה', אבל ביום חול אין ראוי לאכול לשם תענוג, רק בשביל שיהיה לו כח לעבודת ה'. זוהי הפרישות הראויה, לא לאכול יותר מכפי הצורך, רק כפי הנצרך לשמור על בריאות הגוף, שאז אין זו אכילת תענוג, אלא חלק מעבודת ה'.

החינוך הרי מחמיר מאד בענין זה, של אכילה לשם תענוג. הפסוק הרי אומר, "וְאָהֲבָתָ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ". מה פירוש "בְּכָל לִבְבְּךָ"? מבאר ה"חינוך", ש"בְּכָל לִבְבְּךָ" הוא, שהלב יהיה פנוי מכל אהבה אחרת, ורק אהבת ה' תמלא אותו! "הכל כאין וכאפס ותוהו כנגד אהבתו ברוך הוא... עד שלא יהי רגע אחד ביום ובלילה בהקיצו שלא יהא זוכר אהבת אדוניו בכל לבו¹⁰... והעובר על זה, וקובע מחשבותיו בענינים הגשמיים ובהבלי העולם שלא לשם שמים, רק להתענג בהם לבד... ביטל עשה זה ועונשו גדול" (חינוך מצוה ת"ח). אמנם התורה מצוה גם "וְאָהֲבָתָ לְרֵעֶךָ

אמנם אנו עומדים כעת בערב חג השבועות, ונוהגים ללמוד במשך כל ליל החג, אבל זו לא הנהגה לכל השנה. בשאר ימות השנה צריך לישון טוב בלילה כדי שיהיה כח ללמוד ביום. יצר הרע הרי רוצה שאדם יחלש ולא יוכל ללמוד תורה. ולכן, עלינו לשמור על הגוף. לאכול מספיק ולישון מספיק, כדי שיהיה לנו כח ללמוד. רק ליחיד סגולה, [כגון הגר"א ז"ל], מתאימה ההנהגה שמוזכרת במשנה, "פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה אתה עמל" (אבות פ"ו מ"ד). אבל לרוב העולם, ולאנשים כערכנו, הנהגה זו אינה מתאימה. אם מישוהו אצלנו יאכל רק פת במלח, וישתה מים במשורה, הסוף יהיה שיישן לא רק על הארץ אלא גם על הסטנדר, ולא יוכל ללמוד! אנו צריכים לאכול טוב ולישון טוב כדי שנוכל ללמוד תורה.

"הכל מודים בעצרת דְּבַעֲיָנָן נְמִי לְכֶם"

ואם באכילה ושתייה עסקינן, הנה ידוע שעל חג השבועות אומרת הגמרא, "הכל מודים בעצרת דְּבַעֲיָנָן נְמִי לְכֶם!" (פסחים סח, ב) כלומר, למרות שבשאר ימים טובים נחלקן פְּנָאִים אם אפשר לקיים את שמחת החג באופן של "כולו לה" - בלי אכילה ושתייה¹³ - בשבועות הכל מודים שצריך גם "לכם"! "מאי טעמא? - יום שניתנה בו תורה הוא" (שם). ביום כזה, אי אפשר לשמוח בלי אכילה ושתייה.

ושאלו על כך, שלכאורה היה צריך להיות להפך! יום שניתנה בו תורה, היה צריך להרבות בו בתלמוד תורה, ולא באכילה ושתייה! אבל התירוץ הוא, שאם היינו רק לומדים תורה בשבועות, היינו באמת מראים בזה שאנו נכנעים לרצון ה' ומקיימים את התורה. ה' רצה שנלמד תורה, ואנו יושבים ולומדים תורה. אבל לא זה מה שאנו רוצים להראות בחג השבועות. אנו רוצים להראות בשבועות, שאנו שמחים בתורה שקבלנו! אמנם התורה ניתנה לנו כעול על צוארנו (רש"י ר"ה כח, א), אבל זהו עול מתוק מדבש, שאנו שמחים בו, ולא עצובים בו, ח"ו. [לכן נהגו בקצת מקומות לאכול דבש בחג השבועות (משנ"ב סי' תצ"ד ס"ק י"ג), להראות שהתורה מתוקה וערבה עלינו כדבש. גם מאכלי חלב אוכלים מטעם זה בשבועות, "מפני התורה שנמשלה לדבש וחלב, כמו שכתוב דְּבַשׁ וְחֶלֶב תַּחַת לְשׁוֹנְךָ" (משנ"ב שם)]. לכן "הכל מודים בעצרת דְּבַעֲיָנָן נְמִי לְכֶם", "שישמח בו במאכל ומשתה, להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל שניתנה תורה בו" (רש"י פסחים סח, ב), "ואינה עליו כעול על צוארו" (הידושי רבינו דוד שם)¹⁴. לכן חייבים לשמוח גם באכילה ושתייה בחג השבועות, ולא רק בלימוד התורה. "הכל מודים בעצרת דְּבַעֲיָנָן נְמִי לְכֶם".

מספרים על ה"דברי חיים" מצאנו זצ"ל, שלמד פעם בליל חג השבועות במשך כל הלילה, אחר כך התפלל שחרית, אמר הלל ואקדמות, שמע קריאת התורה, התפלל מוסף, הכל כנהוג, ואז, לאחר התפלה, אמר לחסידיו: נו, עד כאן 'חציו לכם'! עכשיו צריך לקיים 'חציו לשם'!... כי את ה'חציו לכם' הרגיש שקיים בלימוד! זהו התענוג שלו! עכשיו נותר רק לראות, שבאכילה יתקיים החיוב השני, של "חציו לה". שהאכילה תהיה כלי להראות באמצעות את שמחתנו בקבלת התורה, ולא כלי לסיפוק צרכי הגוף

שיבואו, עלי ועל צוארי! (כלומר: ודאי לא ינזקו, כיון שהולכים לדבר מצוה). שאלו אותו: האם גם לשוב לביתם בסוף היום יוכלו בשעת החשכה? אמר להם: איני יודע.

ולכאורה קשה: כמו מי סבר רב? אם סבר שרק בהליכתו אינן ניזוקין, היה לו לומר שלא יחזרו משחשכה. ואם סבר שגם בחזירתו אינן ניזוקין, היה לומר שיכולים לחזור משחשכה. ולומר שהסתפק בין שתי הדעות, זהו דוחק. ולכן, נראה לבאר כך: רב סבר, ש"שלוחי מצוה אינן ניזוקין" הוא רק בהליכה, ועל החזרה - אין הבטחה שלא יזוקו. אלא שהחזרה, לא תמיד היא רק חזרה. פעמים שהחזרה עצמה נחשבת להליכה לדבר מצוה. כיצד? - אם אדם חוזר הביתה מפני שב"ה הסדר נגמר ואפשר ללכת לאכול ולישון, זו אינה הליכה לדבר מצוה. אבל אם אדם חוזר הביתה לאכול ולישון כדי שיהיה לו כח ללמוד מחר, בשבילו גם החזרה היא הליכה לדבר מצוה. הוא איננו "חוזר" כעת מדבר מצוה, אלא "הולך" לדבר מצוה, להכין עצמו ללימוד של מחר. זהו שאמר רב, שלגבי לבוא לבית המדרש - "עלי ועל צוארי". לא משנה מה תהייה הכוונה, בין אם באים ללמוד לשמה, בין אם באים ללמוד שלא לשמה, בכל מקרה זוהי הליכה לדבר מצוה, ומובטחים שלא ינזקו בדרך. אבל בחזרה הביתה - זה כבר מסור ללבו של כל אחד ואחד. על זה אי אפשר להבטיח כלום. כי בזה הדבר תלוי בלבו של כל אדם, אם חוזר כדי ללמוד מחר, או שחוזר סתם¹¹.

"בְּכָל דְּרָךְךָ דְּעֵהוּ"

ככלל צריך לדעת, שאם אדם נח כדי שיהיה לו כח ללמוד תורה, הרי זו עבודת ה' גמורה, כפי שמסביר הרמב"ם, שהאוכל ושותה ועוסק בצרכי גופו כדי "שיהא גופו שלם וחזק, כדי שתהיה נפשו ישרה לדעת את ה'... הוא עובד את ה' תמיד!... ואפילו בשעה שהוא ישן... נמצאת שינה שלו עבודה למקום ברוך הוא!" (רמב"ם הלכ' דעות פ"ג ה"ג) הוא שאמר שלמה המלך, "בְּכָל דְּרָךְךָ דְּעֵהוּ" (משלי ג, ו). בכל מה שאתה עושה - תעבוד את ה'. באכילה, בשתייה, ובכל דבר. אם אדם אוכל וישן כדי שיהיה לו כח לעבוד את ה' - הוא יקבל שכר גם על האכילה והשינה שלו. לעומת זה, אם יאכל סתם כי הוא רעב, ויישן סתם כי הוא עייף - לא יקבל שום שכר על כך. אמנם יש מחלוקת אם מצוות צריכות כונה או אין צריכות כונה (עי' שו"ע או"ח סי' ס' סע' ד'), אבל בענין הזה - לכל הדעות צריך כונה. אם יאכל ויישן סתם, שלא מתוך כונה לעבוד את ה' - לא יהיה לו שום שכר על כך. לעומת זאת, אם יישן לשם שמים - יקבל שכר. אמנם אחד מארבעים ושמונה דברים שתורה נקנית בהם הוא מיעוט שינה (אבות פ"ו מ"ה), אבל מיעוט שינה אין הכונה שיישן פחות ממה שצריך, אלא שלא יישן יותר ממה שצריך¹².

החפץ חיים, שבדאי לא התנגד ללימוד תורה, היה מכבה בעצמו את האור בישיבה שלו בלילה, כדי שהבחורים ילכו לישון, ולא ילמדו יותר מדי. היה אומר, שיצר הרע אומר לבחור: תלמד! תלמד! תלמד! ואז הבחור מתמוטט, ולוקחים אותו לבית החולים בוורשא, ואחרי שהוא בוורשא הוא כבר לא חוזר לראדין. היום זה לא וורשא, אבל בכל זאת צריך להזהר לא להגיע לביטול תורה מחמת לימוד יתר.

לעלות לרגל ולהקריב את כל הקרבנות שצריך להקריב, בשלוש הרגלים ובכל ימות השנה, במהרה בימינו, אמן.

השיחה נערכה לפי שטחיות הבנתו של העורך, וכל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.

ותאוותיו. "שלא נצטוינו (ביום טוב) על ההוללות והסכלות, אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל" 15 (רמב"ם הלכ' יו"ט פ"ו ה"כ). אשרי מי שמרגיש כך, שלימוד התורה הוא ה"לכס" שלו. אבל גם מי שמרגיש כך, צריך לקיים חציו לה', להראות שגם הגוף שמח בקבלת התורה, ולא רק הנשמה. הקב"ה יעזור, שנזכה לקבל את התורה בשמחה, ונזכה

1. וכפי שייסד לנו הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל, שבעניני אגדה וקבלה לא שייך מחלוקת, אלא שני הצדדים אמת, ומלמדים אותנו בחינות שונות פְּעִינֵי (ע"י מכתב מאלהיו ח"ב עמ' 173, וח"ג עמ' 353). [ועוד אמרו בדרך צחות, שכאשר הגמרא אומרת (בעניני אגדה) שדעתו של זה "פליגא" על דעתו של זה, הכונה היא ש"פליגא" מן האמת נמצאת בדברי זה ו"פליגא" בדברי זה. וכן "מחלוקת" הוא מלשון "חִלְקָה". היינו, שבכל צד מצדדי המחלוקת יש רק "חִלְקָה" מן האמת השלמה. ממילא, כדי לקבל את האמת השלמה במלואה, יש לצרף את שתי הדעות יחד].
2. והנפקא מינה מזה היא, שהאומר "הריני כשמואל הרמתי" - הרי זה נזיר עולם (רמב"ם שם). [וכבר דנו האחרונים בשאלה, אם שמואל היה נזיר עולם, איך נכנס למשכן שילה, והרי היה פרוע ראש, ואסור לשום אדם להכנס למקדש כשהוא פרוע ראש (רמב"ם הלכ' ביאת מקדש פ"א הי"ז. וע"י אור שמח שם מה שחירץ על זה). עוד דנו האחרונים, איך שִׁיפָּס את אגג לפני ה' בגלגל (שמו"א טו, לג), והרי אסור לנזיר להטמא למת. ואכמ"ל].
3. ובענין האם נזיר נקרא חוטא או לא, ע"י גם תוס' (ב"ק צא, ב ד"ה אלא שציער), ומכתב מאלהיו (ח"ה עמ' 42).
4. היינו, קרבן אשם שצריך להביא נזיר שנטמא למת, לאחר שנטהר מטומאתו.
5. מתחזקים על מעשיהם הרעים, ורוצים לעשות תשובה ולהגן על עצמן מן היסורים (תוס' ור"ן שם).
6. אמנם חרטה בלא התרת חכם אינה עוקרת את הנזירות, אך כיון שלבו של נזיר זה אינו שלם עם קבלת הנזירות שלו, יש כאן בחינה דקה של "חולין שנשחטו בעזרה" (ר"ן ורא"ש שם). אך ע"י ברשב"א שיש מי שפירש שהי ממש חולין שנשחטו בעזרה [וע"י בשיעורי הגר"ש רוזובסקי זצ"ל ובשיעורי הגר"ד פוברסקי זצ"ל שביארו, שמאן דאמר זה ס"ל כשיטת המבי"ט המובאת במהרי"ט (ח"ב סי' כ"ב), שמן התורה מהני פתח לבטל הנדר אף בלי התרת חכם].
7. ע"י במדבר (ו, יח).
8. ע"י שו"ע שכתב, שתלמיד חכם אינו רשאי לישב בתענית, מפני שממעט במלאכת שמים (שו"ע או"ח סי' תקע"א ס"ב). וכתב במשנה ברורה (שם סק"ג), שכל מי שתורתו אומנתו נקרא תלמיד חכם לענין זה.
9. וע"י בביאור הגרי"פ פערלא על סהמ"צ לרס"ג (מ"ע צ"ה), שנקט בדעת הרס"ג, דענין זה הוא מצות עשה גמורה מן התורה הנמנית במנין המצוות, ומקורה בפסוק: "כִּי יִרְחִיב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת גְּבוּלְךָ פָּאֶשֶׁר דְּבַר לִי, וְאֶמְרַתְּ אֶכְלָה בְּשֵׂר פִּי תִאָּהֵב נִפְשֶׁךָ לְאָכַל בְּשֵׂר... בְּכָל אֲנֹת נִפְשֶׁךָ תֹּאכַל בְּשֵׂר" (דברים יב, כ). דלפי פשוטו של מקרא היא מצוה חיובית, שאם הרחיב ה' גבולו ונפשו מתאוה לאכול בשר - חייב הוא לאכול. ולא דוקא בשר, אלא כל דבר כיו"ב ככלל המצוה. [וכתב הגרי"פ, דזוהי גם כוונת הספרי (המובא גם בילק"ש שופטים רמז תתקכ"ג) על הפסוק "כִּי תִצְוֶר אֶל עֵיר יָמִים רַבִּים... לֹא תִשְׁחִית אֶת עֵצָה לְנֶדַח עֲלֵיו גְּרִזָּן, כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכַל", ואיתא בספרי: "כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכַל - מצות עשה". ופ"י הגרי"פ, דלדעת הרס"ג הכונה היא למ"ע הנ"ל. וכן פירש ה"מגן אברהם" בפירושו לילקוט שמעוני ("זית רענן"). ואינו נמצא בדפוסי ילק"ש שבידינו, כיון שבדפוסים שלנו ה"זית רענן" הוא מקוצר, כפי שמצויין בעמוד השער].
10. וכן כתב הרמב"ם: "דבר ידוע וברור שאין אהבת הקב"ה נקשרת בלבו של אדם עד שישגה בה תמיד כראוי, ויעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה, כמו שצוה ואמר: בכל לבבך ובכל נפשך" (הלכ' תשובה פ"י ה"ו).
11. ואם חוזר בשביל שתי המטרות, גם בשביל שיהיה לו כח ללמוד מחר, וגם להנאת עצמו, שהוא עיף ורוצה לישון - מבוואר בגמ' שגם זה בכלל שלוחי מצוה שאינן ניוזקין (ע"י פסחים דף ח' סוף ע"א וריש ע"ב ורש"י שם).
12. ומסופר על החזון אי"ש, שנשאל פעם, כמה שעות צריך אדם לישון ביממה, ואמר - שמונה. שאלו אותו: והלא אחד מארבעים ושמונה דברים שתורה נקנית בהם הוא מיעוט שינה (אבות פ"ו מ"ה). והשיב החזון אי"ש: שמונה שעות - זהו מיעוט שינה! ("מעשה איש"). כלומר, שהעיקר הוא לא לישון יותר ממה שצריך. אבל הישן כפי הצורך, זהו בכלל מיעוט שינה.
13. חוץ מאכילת סעודה כלשהי לכבוד היום, שגם רבי אליעזר מודה בזה, כדמוכח בגמ' (ע"י ביצה טו, ב ובתוס' שם ד"ה או).
14. וע"י רמב"ן על הפסוק שנאמר במתן תורה: "וַיִּחְזְזוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׂתּוּ" (שמות כד, יא), שכתב: "וטעם וַיִּשְׂתּוּ - שעשו שמחה ויום טוב, כי כן חובה לשמוח בקבלת התורה". [ובחלק מן המהדורות מופיע ברמב"ן עוד קודם (שם, א), שאחרי שקבלו התורה, בו ביום נאמרה להם פרשת משפטים, וקבלו הכל בשמחה", ואח"כ "שבו לאהליהם ועשו שמחה ומשתה ויום טוב ביום קבלת התורה". ומה שכתב הרמב"ן אח"כ "שעשו שמחה ויום טוב, כי כן חובה לשמוח בקבלת התורה" - זה היה ביום שאחרי מתן תורה, שאז בנו המזבח והעלו עולות ושלמים וכתרו ברית עם השכינה (ע"י רמב"ן שם, א)]. גם ברש"י (שם, י ד"ה ויראו) משמע שיש חשיבות רבה לשמוח במתן התורה (ע"ש). וגם הר"ן כתב, שמצות ספירת העומר בזמן הזה, היא "להיות מחשביני יום לשמחת התורה, כמו שמנו ישראל באותו זמן" (ר"ן על הרי"ף, סוף מס' פסחים, ד"ה ובהגדה). גם מה שנהגו "לשטוח עשבים בשבועות בבתי הכנסת והבתיים" (רמ"א או"ח סי' תצ"ד ס"ג), כתב הרמ"א שהוא "זכר לשמחת מתן תורה" (שם). וגם לפני שקבלו ישראל את התורה, כשרק הגיעו להר סיני, כתב הרמב"ן שהיה זה "שמחה להם ויום טוב, ומעת צאתם ממצרים נכספים אליו, כי ידעו ששם יקבלו את התורה, כי משה הגיד להם מה שנאמר לו: תַּעֲבֹדֵן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הַהָר הַזֶּה (שמות ג, יב)". וגם לפני כן, כשעוד היו במרה, נאמר: "וַיִּבְאוּ מִרְתְּחוֹ... שֵׁם שֵׁם לֹא חָק וּמִשְׁפָּט וְשֵׁם נִסְהוּ" (שם טו, כג-כה). ופירש רש"י: "במרה נתן להם מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם". לא "מצוות" נתן להם, אלא "פרשיות". ולא כדי "לקיימן", אלא רק כדי ש"יתעסקו" בהם. ופירש הרמב"ן: "הודיעם החקים ההם, ולימד אותם: עתיד הקב"ה לצוות אתכם בכך... והיה זה להרגילים במצות, ולדעת אם יקבלו אותן בשמחה ובטוב לבב, והוא הנסיון שאמר ושם נסהו". הרי מבוואר מכל זה, שהשמחה בקבלת התורה הוא ענין חשוב וגדול.
15. וע"י בטור (או"ח סוף סי' תקכ"ט) כיצד היא השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל.